

E libris
gymnasio Mauritiano Magdeburgensi
a venerabili
Carolo Funk
theol. doctore et gymnasii direttore
a. 1857 hereditate relictis.

G. o. 657.

ORATIO SOLLENNIS
IN IPSIS
ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
ANNIVERSARIIS INAVGVRATIONIS
SACRIS
ET
DE PACE
AVGVSTISSIMI AC POTENTISSIMI
BRITANNIARVM REGIS
GEORGII III.

MODERATIONE SAPIENTIA AC VIRTUTE
ORBI TERRARVM REDDITA
GRATVLATIONIBVS
PVBLICO ACADEMIAE NOMINE
HABITA

A
CHRIST. GOTTLOB HEYNE,
RHET. ET POET. P. P. O.

GOTTINGAE
APVD VICTORINVM BOSSIEGELIYM.
MDCCLXIII.

ORATIO SOLLENNIS
IN 1752
ACADEMIAE GEORGICAE AVGVSTAE
ANNIVERSARIIS INAVGVRATIONIS
SACRIS
ET
DE PACE
AVGVSTISSIMI AC POTENTISSIMI
BRITANNIARVM REGIS

GEORGII III

MODERATIONE SAPIENTIA AC VIRTVTE
ORBI TERRARVM REDDITA
GRATVLTATIONIBVS
PVBLCO ACADEMIAE NOMINE
HABITA
CHRIST. GOTTL. HEYNE

IN THEATRO P. P. O. P. P. O. P. P. O.

GOTTINGAE
APVD VICTORINVM BOSSIGELIYM
MDCCLXIII

L213
1

PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE
ILLVSTRISSIMI COMITES
VIRI SVMME REVERENDI ILLVSTRES CONSVL
TISSIMI EXPERIENTISSIMI EXCELLENTISSIMI
AMPLISSIMI
COMMILITONES GENEROSISSIMI NOBILISSIMI
HVMANISSIMI

Publico mihi nomine ad Vos nunc primum prod-
eunti si argumentum orationis circumspecien-
dum aut optandum fuisset, quod siue rei grauitate
et dignitate se commendaret, siue, publicae felici-
tatis commemoratione, auditionem cum beniuo-
lencia coniunctam compararet, siue meae, tanquam
noui & parum exercitati hominis, dictioni aucto-
ritatem adiungeret, ac summa rerum vbertate et va-
rietate meam infantiam locupletaret; quae tandem
res, aut quod tempus expectari poterat, quod ad

4

ea consequenda magis idoneum et opportunum est, quam illud ipsum, cui huius diei tanta celebritas, Illustrium huius Academiae Ordinum ac florentissimae iuuentutis tanta frequentia, debetur. Academiae enim nostrae, singulari numinis O. M. prouidentia ac cura inter omnes belli procellas et tempestates sospitatae, & nouis etiam opibus auctae, anniuersaria natalium sacra celebramus; quo quidem die quis sollennior, aut quae publicae laetitiae hilaritatisque causa grauior, commemorari possit? Accessit tamen, quod vix expectari poterat, huius laetitiae maximus cumulus, ex felicissimis publicae tranquillitatis et incolumitatis auspiciis. Non ille nobis iam dies inter grauissima belli mala, aut grauiorum metus et minas redit; non inter hostium acerba imperia aut incertam humanitatis usuram, aut, liberata iam ab iis vrbe, inter blandam quidem, dubiam tamen et parum firmam, pacis iamiam rediturae spem et expectationem; qualem huius diei nouissime redeuntis faciem meministis; sed illuxit iam ille nobis dies plena pacis ad omnem terrarum orbem diffusa luce illustratus; illuxit ille, non iam inter gaudii effusi et inconsiderate exultantis primos impetus, qui ne mox residant grauiorumque malorum sensui locum faciant, verendum sit; verum in medio bonorum et commodorum, quae pax afferre solet, usu, in ipso felicitatis publicae fructu, in summa securitate et otii iucunditate, ac certa fiducia duraturae tantae huius ad fera tempora felicitatis.

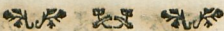

tis. Quid? quod ipsum caelum, nubibus imbri-
busque dispulsis, quibus superiores dies obducti
animos nostros ad tristitiam componebant, solita
auctumnali claritate et serenitate repente hodierno
mane effulsit, ut publicae nostrae laetitiae ridere
ipse annus videatur. Nihil est, quod gaudia no-
stra infringat aut disturbet; nulla, ne parum fida
ac firma ea sint, suspicio. Abest omnis molesta
prudencia et cautio, ne gestientis animi motus paul-
lo inconsultius erumpant; aut inimicis publica hi-
laritas grauis eiusque significatio suspecta sit. Quis
iam tacita voluptate perfrui, in sinu gaudere, gau-
dia fronte et supercilio tegere ac dissimulare, quis
pectoris dulcissimos impetus reprimere ac cohibe-
re, aut pro Optimo Principe, cuius beneficio tan-
torum bonorum cumulum debemus, vota clam con-
cipere sustineat? Nunc tandem fidentis interpres
lingua ipsa animi sensa loquitur; atque eam picta-
tem libere profitetur, qua numen maiestatemque
Augustissimi Regis adoramus, qui omnibus trium-
phis, tropaeis ceterisque victoriae, insignibus
dicam an ludibriis? incolumitatem populi sui, fe-
licitatem humani generis, antehabuit; qui, fortunae
incredibili indulgentia usus, cum nihil eius cursum
impetumque sustineret, praeclara sapientia ultro ei
frenos iniecit, eaque tanto moderatius usus est,
quo maiorem abutendi licentiam haberet; qui tan-
dem ciues suos veris pacis bonis locupletare, quam
inter imaginarios et inanes gloriae bellicae titulos
vultu V

priuatorum patrimonia effundere, maluit. Cuius
 quidem diuini animi moderationem, magnanimitatem
 et clementiam cum futura deinceps secula,
 non quidem maiore veritate, forte tamen auctori-
 tate, praedicatura sint, earum vero rerum fructum
 omnis posteritas, non sine GEORGII perennibus
 laudibus, sit perceptura; nos, ad quos tantorum bo-
 norum praesentes fructus redeunt, illorum causam et
 originem diuinam indictam praetermitteremus? Quod
 si, qui longo tempore in vinculis habiti fuere, cum
 liberos se et compedibus solutos sentiunt, membris
 ultro mouendis, flectendis et in omne positus genus
 variandis magnam iucunditatem percipiunt, eique
 voluptati liberius ad satietatem indulgent; nobis
 certe, sermonis iam, cum pace, libertate reddita,
 si ei experiundae et gustandae paullo acrius incum-
 bamus, ignoscendum erit; inprimis cum ea ita v-
 tamur, quo iustissimi humanitatisque amantissimi
 REGIS laudes non quidem praedicemus aut orne-
 mus, qua enim arte diuina, qua ingenii facultate,
 qua dicendi vi fieri id possit? verum vt eas grato
 nobiscum animo reputemus, atque earum immor-
 tales fructus, pacisque, Optimi Principis virtute,
 sapientia et aequitate partae, maxima bona, post tan-
 ta belli mala, recolamus. Quam quidem ad rem
 et ipso vsu iucundissimam, et cum sensu affectuque
 animorum Vestrorum A. A. coniunctissimam, si
 Vestram in audiendo beniuolentiam multis flagita-
 re atque implorare velim, verendum mihi sit, ne
 -119
 & A
 Vestra

Vestrae humanitati iniuriam facere, aut meae dicendi facultati nimium etiam, quam par sit, dissidere videar.

Bellum A. A. confectum vidimus, cuius siue magnitudinem lateque ex vno in alterum terrarum orbem disseminatam materiem consideramus, siue variae, qua gestum est, fortunae inopinatos casus ac mirabiles euentus reputamus, siue magnum clarissimorum triumphorum numerum, ducum prudentiam, militum virtutem, cogitamus, quod cum eo comparari possit, neque patrum memoria vllum gestum esse, neque omnium seculorum historiis commemoratum meminimus. Nonduorum illud, aut paucorum obscuri nominis, paruorum opum, nullis aut parum frequentibus commerciiis coniunctorum populorum, sed potentissimarum, opulentissimarum, sapientiae ac virtutis laude clarissimarum gentium bellum, quod non angustis paruorum regnorum aut ciuitatum sinibus circumscriberetur, sed totius Europae, totius terrarum orbis bellum; vt, quae Orientalium sermone de belli terroribus et calamitatibus, petitis ex tota rerum natura figuris, tam mirifice amplificari solent, ea nos proprie et ad rerum veritatem commemorare possemus. Ab extremis inde Asiae Indis ad Indos alterius orbis, horrenda contagione, lata omnium rerum strage, incendium funestissimum increbuerat; mari, terrae, omnia infecta, hostili rapinae, violentiae, infidiis

fidiis patentia. Sol, siue oriretur, siue occideret,
 vndique populos in mutuam internecionem inten-
 tos, passim praelia, conflictus, fugas, vrbium agro-
 rumque vastationes lustrabat. Iphis fluctibus uni-
 versas nationes haerere, dixisses, et, quasi alterutrum
 non satis horroris haberet, oceani pericula cum bel-
 li terroribus accumulata. Gratiissimum illud deo,
 humani generis conditori ac patri, spectaculum, di-
 scissi, tot vastis maribus, aut montium inuisiugis ac
 solitudinibus, terrarum oibis restituta commercii
 communitas et hominum consociatio, aut sublata
 erat, aut ita in perniciem omnium et excidium ver-
 sa, vt omnino nullam esse mallems. Ab extremo
 terrarum orbe excitas gentes sub alio sole, pro caus-
 sa, de qua nihil inaudierant, pro dominis, quos
 nunquam viderant, iucundum lucis vsum deponere,
 ac populos concurrere vidimus, qui sibi vix no-
 mine noti essent, et, cum intra teli iactum ventum
 esset, nouas altera alterius aciei formas, ora et ha-
 bitus, mirarentur; qui eos socios amicosque saluta-
 rent, quibus cum nulla vnquam nec vtilitatis nec
 sermonis communitas intercesserat, et qui interdum
 ne ducum quidem sermonem intelligerent, nutum
 et minas pro imperio haberent. Qui Scythiae cam-
 pos et deserta perpetuo itinere pererrant, Germa-
 niae nostrae meliorem cultum sedesque certas po-
 pulabundi mirabantur. Alii, tuguriis aeterna ni-
 ue glacieque obductis inhabitare soliti, liberos et
 solutos vere campos obequitare et sereniore coelo
 frui

frui gaudebant. Quid Hunnorum atque Auarum reliquias, aut Slaui nominis populos memorem, ex iis passim siue hostium siue sociorum terris praedas agentes, quas eorum aliquando maiores sedibus suis occupassent et tenuissent? Quid in altero orbe innumeras Indorum gentes naturae ferocia pro virtute et siluarum insidiis pro belli artibus vrentes, corpora, inclementi coelo et aeris iniuriis durata, melioribus armis inermia, pro sociis, qui domini potius habendi essent, obicietes? Quid imbelles et ignauos Indos Asiae, quid seruituti natos, mangonum ludibria, venalitos Afros, memorem, qui, quam pro se suaque libertate tantopere refugiunt mortem, pro durissimis dominis oppetere cogebantur? Sed illud multo etiam magis mirum, quod idem populus per totum terrarum orbem diuisis ac dispersis viribus et copiis, belli procellam aut inferbat aut depellebat, eodem tempore atque eodem die diuersis maribus ac terris pugnas faciebat, idem in orientis, idem in occidentis plagis, idem in aliis regionibus, aut pro imperio aut pro gloria, periculis mortisque corpora sua obiciebat. Non enim Britannos nostros ex omnibus fere terrarum oris triumphos petere vidimus? Qui in Germania Gallorum impetum tam fortiter sustinebant, iidem ciues suos ac notos familiaresque Galliae littora infestare, Africae et Asiae emporia et castella expugnare, Americae lacus, flumina & maria victricibus classibus peruolitare audiebant. Quoquo te verte-

B

res

res, CONTEMPTOR ILLE MORTIS POPVLVS, libertatis, non modo suae, sed totius Europae, vindex acerrimus, uirtutis praeclarae ardore incensus, arma mortemque intentabat. Huic rapido undique gradu sese offerebat gloriae tanquam viso et phantasmate obiecto attonita, honorisque illecebris lenociniisque fascinata, Gallorum natio, et non contemnenda virtute, magno impetu, arma circumferbat. Iuxta hos populos quis aliam alicuius populi uirtutem conspicuam et illustrem fieri posse credidisset? At fuit tamen quam maxime insignis et memorabilis uirtus ciuium nostrorum HANNOVERANORVM, qui ducum suorum incredibili prudentia et arte, fortitudine ac disciplina, paucis annis tantam belli laudem consequuti sunt, quantam aliae nationes vix longo seculorum ordine sibi comparare potuerunt. Stabant cum iis socii, qui corporum animorumque fortitudine maiorum suorum uirtutem referrent. Arma ex altera parte cum Gallis socia iunxerant, quae ad liberandam patriam expedire maluissent, Saxones, antiqua belli gloria nobilis gens. Sed ab his humani generis oculos conuertebat magnum pars compositum, Austriacus cum Borussia, uerusta ille nobilitate et gloria ferox, hic recentibus triumphis exultans, qui tot uictorias, quot praelia, commemoraret; ille numerosissimis copiis, auxiliis, fociis instructissimus, hic omnia belli praesidia et auxilia in se suaque uirtute reponens; ille e multis diuersisque populis collectus, hic e ciuibus

con-

conscriptus; ille tandem multorum clarissimorum-
que ducum consiliis abundans, hic regem suum,
eundem et imperatorem habens et militem, et prae-
torium. Venerant ad belli laudem gloriamque com-
municandam Russi, corporum duritie & vastitate,
animorum robore, machinarum bellicarum opere,
metuendi. Germania vero nostra, tot imperiorum
et rerump: tanquam familiarum necessitudine con-
iuncta ampla aliqua domus, mutuis dissidiis distri-
cta, pro diuersis partibus et causis, quod pro sua
caussa facere debebat, in armis excubabat. Quid?
qui, cum iam restingui bellum videretur, maius et-
iam incendium excitaturi videbantur, immodici for-
te, nec vani tamen, virtutis iactatores, Hispani? quid?
ne colore quidem quaesito, contra ius fasque oppu-
gnati, et Britannicis opibus defensi Lusitani? Non
itaque oratoris licentia, sed ad rei veritatem, dixis-
se videor, cum totum terrarum orbem funesto bel-
lo arfisse, totum humanum genus mutuae interne-
cioni imminuisse dicerem.

Sed tantis mortalium vndique euocatorum
coetibus potius quam exercitibus, tanta non mili-
tum, sed nationum sub signis habitarum collecta vi,
tanto belli apparatu, tanta virtute et gloria, nec mino-
res res gestae sunt. Non septem annorum, sed ab
omni inde memoria humani generis, annales legere
nobis videmur, cum res hoc bello gestas cognoscimus.
Plures intra exiguum hoc tempus easque in-

gentes et fatales pugnas pugnari vidimus, quam in
 roto hoc seculo, tot vniuersae Europae bellis no-
 bili, factas esse legimus. Cogitate cum animis vestris
 bellicosissimarum gentium historias, Romani popu-
 li bella, Punicum secundum numerosis stragibus
 memorabile; neque tamen intra totidem annorum
 spatium tot praelia commissa, tot miras rerum con-
 versiones, tot praeclara facinora, magnae virtutis,
 audaciae, prudentiae exempla memineritis. Fuere
 tempora, quae magnam clarissimorum et prudent-
 tissimorum ducum segetem ferrent, nulla tamen
 praestantissimorum imperatorum prouentu hac no-
 stra aetate feliciora; inter quos cuius non animo
 primo statim loco duo illa belli fulmina succurrunt,
 FERDINANDVS, qui belli summam immortali virtu-
 te & prudentia administravit, et PRINCEPS BRVN-
 SVICENSIS heres, qui tot tantisque incredibili vir-
 tute ac fortuna gestis rebus tot pulchris et honestis
 cicatricibus etiamnum fidem facit. Atque hic non
 minus eius REGIS memoriam animis vestris ac-
 cidere arbitror, cui, cum alii de gloria aut pro im-
 perio pugnarent, ipsi etiam de salute, atque interd-
 um adeo de vita pugnandum esset, et de quo si
 interdum victoriae insignia, nunquam tamen victo-
 riam reportasse videntur inimici. Pulsus enim su-
 peratusque multo magis terrori erat victoribus,
 quam hi victo; et cum iam horum in potestate po-
 situm esse arbitraretis, vt belli imperum, quo vel-
 lent, conuerterent, repente rerum summam ira e-
 ius

ius prudentia administratam cernebas, vt illis, tanquam victis, de salubri ac tuto receptu circumspiciendum esset. Miraculum hoc virtutis aeque ac fortunae, quod huius seculi historiae veritatem posteris suspectam, et fidem molestam ne reddat verendum est, REX ille inquam vere inuictus, qui non bello petitus, sed vniuersae Europae opibus circumventus, et armis oppressus videri poterat, quo nulus vnquam rex maiora hominum nec odia nec studia expertus est, quoties de eius fortuna ac salute vniuersum genus humanum non metuit? cum ipse, altitonanti Ioui similis, si fabulam sequi licet, nubes et procellas infra pedes suos misceri despiceret, de fato suo satis securus, et si sibi non deesset, facultates, praesidia, fortunam nunquam defuturam ratus. Tantorum itaque Imperatorum prudentia, ingenii acumine et sagacitate, rei militaris scientia ac usu, artis etiam subtilitate, bellum hoc, ex rei quidem militaris peritorum sententia, non minus docte, quam fortiter, gestum videri potest. Nulla victoria, quae non extorta potius et crepta, quam concessa videretur, nullus triumphus, qui non, diu suspensa, ac paruo tandem siue virtutis aut artis militaris locorumue peritiae momento, siue fortunae inclinatione, depressa lance, victori appensus esset; nulla fuga, nisi quam maior et non amplius sustinenda vis faceret, et quae non receptus potius prudentiam, quam fugae trepidationem referret. Atque hic quantopere gestit animus, Britannicae virtutis

tutis praeclara exempla, terra marique partam immortalem gloriam, tot in ditionem redactas provincias et insulas commemorare! dicere Gallos tot praeliis navalibus victos, tot eorum classes captas, aut contrafactas aut depressas, armamenta et naualia incensa, portus et stationes obsessas, maria clausa, milites classarios sociosque nauales in vinculis habitos, exuviis nauticis et classium spoliis ornatas vrbes Anglicas, rem maritimam Gallorum omnem ita fractam et afflictam, vt ne de resarciendo quidem damno cogitare sustinerent; Africae littora, Asiae castella et emporia, atque ipsum Pondicherium expugnatum; vt Galli iam tota citra Gangem Asia deiecti esse viderentur; in America vero, post Caput Britonum, post varia castella vindicata, Canadam omnem, firmamentum illud et robur rei maritimae Gallicae, in Britannorum potestatem redactam, Quebecum et Montem Regalem ac tot ad Laurentii flumen lacusque interioris terrae castella capta et Britannico milite imposito firmata. Accederet tantarum rerum cumulus insula Guadalupia, Martinica, cum tot aliis minoribus insulis, et in Europa Bella Insula; mox vero, Hispanis in societatem belli Gallica arte inductis, Hermiones nauis opima praeda, Cuba insula cum opulenta vrbe Havana, et inter ipsam pacis pactionem, Insulae Philippicae. In Germania vero tota Gallici nominis moles non modo sustentata, sed, incredibili virtute ac fortuna, toties a provinciis Regis nostri depulsa

pulsa et repressa aut in extremis saltem earum finibus haerens, quanta dicendi materies suppeteret! quam fecunda copiosissimae orationis argumenta! Sed maxima rerum et copia et grauitate opprimi me sentio, et cum bellicis istis ornamentis non minima pacis decora, tot sapientiae ac prudentiae diuinae exempla dicenda mihi supersint, quod cauti armorum artifices facere solent, vt vires suas ad summam rem quam maxime incolumes et integras seruire studeant, id non minus mihi faciendum, et ad eas res properandum esse video, quarum vt magnitudo et claritas, apposita belli ratione et natura, tanto magis illustraretur, haectenus elaborandum mihi esse duxi.

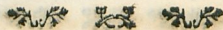
Scilicet, vt maximas quidem et amplissimas hoc bello res gestas, innumera incredibilis prudentiae et artis, inauditaeque virtutis, exempla diuino consilio, insigni fortunae constantia, suscepta et perfecta esse negari non potest, siue ad speciem et ex hominum opinione ac nominum vanitate rerum aestimationem facimus, siue, quod in malis necessario receptis, cum ea subterfugi nullo modo possint, inferre damna ac depellere, satius est quam illata perpeti, siue quod omnino in imbecillae huius vitae iniqua et tot erroribus opinionibusque obnoxia conditione multa virtutis et laudis loco habenda sunt, quae sapientibus non probantur; ita sapientissimo ac prudentissimo REGI, qui nunc inter
Diuos

Diuos diuinarum suarum virtutum fructum cum maxime percipit amplissimum, longe aliter videbatur. Non Ille ignorabat, nullam bello praeclaram rem geri, nullum illustre facinus edi, quod, si ad humanitatis rationes referatur, non cum aliqua innocentium mortalium calamitate coniunctum atque adeo, si humanitatis sensum audias, non auersandum potius et deprecandum, quam optandum et amplectendum sit. Nihil omnino in belli natura probabile aut tolerabile inesse, nihil, cuius humanitatem aut non pudeat aut non poeniteat. Summam belli laudem et gloriam flagitium et inustum stigma esse, quando homines nos esse cogitemus. Victorias et triumphos nihil aliud quam mala minora esse, interdum, ex rerum euentu, ipsa fugae calamitate grauiora, neque vllam vnquam victoriam reportatam, qua omnino caruisse reipublicae non vtilius fuisset. Tantum itaque Ille aberat, vt, quod reges a belli plerumque malis intacti, inter omnium rerum affluentiam luxu disfluentes, faciunt, cum, praeterquam ex nuntiorum sermonibus, de belli calamitatibus nihil facile resciscant, vt Ille, inquam, tantillum lacessitus ad bellum rueret, aut iniuriae vltionem nunquam deponeret; vt potius magnum illum animum, iam ante bellum susceptum, belli innumera mala cogitatione praecipisse, et, vt anteuerteret aut a suis populis depelleret, enixe elaborasse constaret. Obuersabantur sanctis oculis non modo obuia illa, quibus multo sermone frequentatis animus occaluit,

luit, mille mortis genera, morientium gemitus, fauciorum eiulatus, amicorum desideria luctusque; sed et illa, quae extra militiam ciues opprimunt, mala, hostiles terrores, metus, iniuriae, contumeliae, vexationes, rapinae, prouinciarum populationes, urbium direptiones, incendia, agrorum vastitas, ab opere et rei domesticae cura avocatorum desideria, e sinu parentum, et liberorum, coniugumque complexibus abductorum ciuium pallor, domorum solitudo, familiarum luctus, praesentis aevi intra naturae spatium contracta tempora, noua seculi spes et progenies extincta aut intercepta aut contaminata, omnis vitae cultus extinctus, omne iusti iniustique discrimen sublatum, immanitatis consuetudine et ipsius spectaculi atque exempli contagione effæratî animi, barbariae mala cum luxu vitiiis; fructus porro, messes, vitae copiae et subsidia partim ad belli vsus, partim militum insolentia, partim frumentariae rei praefectorum fraude et auaricia, dominis erepta; pascua relicta, agricultura deserta, mercatura et nauigatio conquiescens, vectigalia et cum iis belli subsidia, pacis ornamenta, aut extincta aut debilitata et imminuta, munera vero et tributa omnem priuatorum rem exhaurientia, crescentes indices belli necessitates, deficientes facultates, hinc priuata publicaue inopia, hinc solutio impedita, molesta aut nulla fides, fortunarum naufragia, dominia rerum alienata, fundi nouos dominos indignantes, mercaturae com-

mercia interclusa; tandem, noua belli pestis, moneta adulterata, euersum ius, fas fidesque. Quibus omnibus paternum illud et diuinum GEOR- GII pectus tam vehementer percellabatur, vt, cum a vi et cupiditate aemulae et vicinae gentis neque maiestatem suam et dignitatem neque populi incolumitatem et salutem tueri et defendere aliter posset, quod non nisi cunctanter et repugnanter susceperat bellum, quam primum deponere cuperet et optaret. Itaque et illud consilium placere, quo oppressum se ante hostis quam petitem et oppugnatum videret, vt, dum suis se artibus premi sentiret, quibus superioribus in bellis tam feliciter ipse usus erat, de iniuria desisteret, ad aequitatem se referret, et ad disceptationem cognitionemque veritatis ac iuris, non ad frigidam et ieiunam calumniam, quod adhuc fecerat, ab armis rem deduceret. Tamen etiam vero sapientissimis consiliis fortuna euentus non respondisset, non tamen ille, siue aduersam siue secundam fortunam experiretur, aequas conditiones offerre, inimicos tentare, modo per Russos, modo per Danos, modo per Hispanos de pace appellare destitit. Verum odium et inimicitiam animi adeo exarserant, aut vana utilitatis spe et ostentatione inducti ac magnae locitatis foederisque, in quod tota fere Europa coierat, fiducia elati intumuerant, vt aequissimas quasque conditiones, mirissima quaeque consilia, fastidiose spernerent et repellerent. Itaque praeclara illa et
tan-

tanto pectore digna GEORGII sollicitudo successum non habebat, cum omnem operam sedulo adhiberet, ut ne belli, quod diu abstrusum flagrauerat, et tandem viribus auctis exarserat, incendium late disseminaretur et in Germaniam penetraret. Enimuero hac vna ex parte, si bellum in continentem deducere et propagare possent, causae se suae utiliter inferuire, Britannos vero cum Rege vulnerari existimabant Galli; ea ratione curas, consilia, opes, vires Britannorum distringi, magnis eorum impensis exercitus in aliena terra ali, se, cum equestri pedestrique exercitu valerent, maritimi belli damna terrestribus compendiis facile resarcire aut compensare. Sed nec sic, qui armis et consiliis iniectus erat, aut superbia aut pertinacia hostium vinci se passus est REX constantissimus. Nulla hiberna ab belli expeditionibus curas paullulum remiserant, quin iterum hostium animos experiretur, si eosdem in iis generosos sensus excitare et inflammare posset, quibus magnum suum pectus incallescere sentiebat. Ita, inaudita et sapiente vere digna animi moderatione ac placabilitate, GEORGII et FRIDERICI nomine, Hagae Comitum hostium legatis ostensum erat, si ad dextras iungendas et aequum pacis foedus ineundum descendere vellent, ne malo quidem eos pudore, quo minus id significarent, retineri debere, aut, ne priores de pace appellasse viderentur, vereri. De cuius declarationis veritate tanta tum existimatio erat, ut, cum

Batavi Bredam, quo pacis arbitri et artifices conuenirent, nominassent, magnanimus ille Rex et dignus, qui sapientum, si qua esset, reipublicae praeesset, STANISLAUS suam urbem humaniter ad hospitium pacis polliceretur. Sed neque tum aduersariorum aut irae deferbuerant aut spes inanes et somnia oculis defluerant; ut tamen iam pertinaciae colorem aliquem adhibendum esse putarent. Interea diuina sapientia ex tantis rerum turbis GEORGIVM II. auocarat, et caelestem animum inanibus his et vanis sublunaribus curis ac consiliis liberarat; cum quo quidem vnico pacis auctore et defensore, absque tali, quem habuit, successore fuisset, omnis quantumuis feracis pacis spes sepulta, genus humanum interneciuo bello circumuentum, Europae resp. suo excidio imminens videri poterat. Verum, quem diuus ille animus pacis amorem nutrierat, idem sanctissimum GEORGII III. pectus obsidebat, ut nihil prius habendum, nihil omittendum aut detrectandum sibi esse putaret, quo generi humano pacem, incolumitatem, salutem, vitam, lucem redderet. Cum itaque iam placabilior se hostis ostenderet, missi vtrinque sunt infipientissimi, hinc Stanleius Parisios, Bussius Londinum; in Germania vero Augusta Vindelicorum, quo conuenirent, qui de pace agerent, vrbs dicta est. Protracto tamen in proniorem vsque annum negotio, cum interea ad societatem cum Gallis et

Au-

Austriacis incundam sollicitati essent Hispani, immi-
 stis callide horum querelis, cum maximo omnium
 bonorum lactu, lactissima pacis spes euanuit, bel-
 li vero, quod iam iam extinctum videbatur, incen-
 dium nunc etiam latius grassari coepit, vt, nisi al-
 terius partis exitio et internecone debellatum ef-
 fer, bellum finire nullo modo posse videretur. Ve-
 rum a diuina prouidentia iam dudum belli exitus,
 omnium opinione etiam ceterior, prouisus erat,
 dum primo PETRI III. sapientem insaniam
 Russorum imperio admoueret, qui, discessione a so-
 ciis facta, horum animos frangeret, foedere vero cum
 inuisito Borussorum rege inito, et Suecis in eandem
 foederis societatem tractis, partem molis bellicae
 leuaret. Erecti tum primum omnium ad pacem a-
 nimi. Germaniae principes belli societatem, ac ser-
 uitudinem potius, indignabantur; damnis suis vltro
 susceptis nil nisi noua damna arcessita, clades suas
 & calamitates nullo ne vltionis quidem solatio leni-
 tas, prouincias impune et sociis inspectantibus di-
 reptas, ab his etiam multo magis vexatas et exin-
 anitas, cum amicorum et sociorum aduentus in suas
 vrbes non multum ab hostili expugnatione differret,
 hibernis autem eorum ciuitates grauius, quam ho-
 stium incurfionibus, affligerentur, tributa in alienam
 vtilitatem imperata, sui nullo tempore ne minimam
 quidem rationem habitam querebantur. Galli ipsi
 suis cladibus et iacturis iam iam labantem causam
 Austriacam porro sustinere palam dedignabantur.

Itaque eodem anno inter Britannos et Gallos nova de pace consilia agitata, et a viris prudentissimis pacisque amantissimis, Duce Bedfordo Parisios, Duce Niuernensi Londinum missis, paucos intra menses, res feliciter confecta est. Qua quidem pace, si curatius et intentius eius vim et naturam considerabitis, nihil ad eius stabilitatem, durationem ac perennitatem aut sapientius ac prudentius constitui, aut moderatius atque aequius temperari, nihil porro REGI ac populo gloriosius, nihil etiam vtilius cogitari potuisse, facile iudicabitis. Quibus quidem rebus, cum gaudia nostra de pacis bonis restituti insigniter amplificari necesse sit, aliquantum in iis morari, atque eas mecum recognoscere vt beniuole sustineatis, ab ea, qua adhuc me audiistis, humanitate facile me impetratum esse confido.

Cum itaque rerum humanarum nullus vnquam certus et securus status sit, cum fortuna in operibus mortalium erret et caeco impetu feratur, & multa subita exoriantur, quae nulla sapientia prouideri possint, belli vero fortuna in primis fallax et lubrica sit, multo etiam magis in bellis maritimis, quam multa enim belli consilia cum physicis rationibus, in quas nullam vim habemus, coniuncta atque ex iis apta et suspensa! quam multa ex caeli mobilitate, tempestatum inopina vi, marium naturis, an-

ni conuersionibus pendent! quam multa, eaque gra-
 uissima, leuium caussarum momentis impelluntur et
 percelluntur! quae itaque maior et ad humanae for-
 tis conditionisque rationem conuenientior sapien-
 tia, quam quae nihil fortunae tribuat, in ipso secun-
 do rerum cursu ad littora iter dirigat, vt ne, quod
 multis accidisse satis constat, cupiditatis procellis
 ac fluctibus abrepti et transuersum acti, in alto depre-
 hensi a turbine opprimamur, cum nullus iam rece-
 tus pateat. Iam, vt aduersae fortunae impetu cor-
 ruunt vel maxime confirmata, optime fundata euel-
 luntur, ita in secundarum rerum serenitate et tran-
 quillitate maiori incolumitati et securitati facilli-
 me prospicitur. Clades aliqua accipi poterat, tan-
 to illa grauior et molestior, quo minus ad eam vlla
 remedia prouisa essent, tanto autem foedior et in-
 dignior, quod tot tantisque triumphis successura
 erat. Quod enim in rebus politis et ad nitorem le-
 vigatis accidere videmus, vt minima in iis labes et
 macula oculis iniuriam faciat, cum in asperis mate-
 riis pinguiore naeuo multo minus offendamur; idem
 in rebusp. et imperiis, magno et diuturno victoria-
 rum splendore omnium populorum oculos tenenti-
 bus, euenire solet, vt, modo leuem aliquam calami-
 tatem accipiant, multo grauiorem existimationis
 famaeque iacturam faciant aliis. Quid? quod nul-
 la offensus periculosior, nulla calamitas perniciosior,
 quam quae, multum iam protracto bello, inflicta est,
 eum saepe minima fortunae momenta pacis pactio-
 nes

nes impulisse et inclinasse, earumque fructus et utilitates auertisse aut eripuisse viderimus, ut non modo omnia belli praemia, victoriae, triumphus, provinciae, manibus elaberentur, sed victor olim populus bene secum agi crederet, modo pacis nulla a se praemia insuper essent perfoluenda.

Sapienter itaque ac prudenter, cum magna etiam moderationis laude, in ipso fortunae cursu, pax accepta et inira est. Illud vero alterum maioris sapientiae an moderationis opus dicemus, quod tam aequas pacis condiciones scriptas vidimus? Nam cum omnino prudentes rerum humanarum praecipiant, ususque rerum satis doceat, hostem, si ab eo metuere desinere velimus, aut plane prosternendum et euertendum, aut, quanta maxime fieri possit, lenitate et humanitate placandum et amicum reddendum esse; cum illud inhumanum et immane, nostrorum vero imperiorum naturis impossibile sit, quid prudentius fieri potest, quam inimicos, qui, quanto iniquiore fortuna usi sunt, tanto acerbiores inimicitias exercent, quorumque odia valde graui et molesta nimium expertus fueris, ipsa pacis aequitate et moderatione conciliare? Cum porro secundae fortunae constantia vrat aemulas nationes, et ipsos socios amicosque cruciet, ut neque integris rebus apud eos fidem, neque afflictis opem et auxilium inuenias, quid ad inuidiam communem extinguiendam potentius, aut ad animos adiungendos

uti-

utilius quam moderatus fortunae vsus? Cum vero, praeter eas res, quas futuris casibus et curis vt relinquamus conditionis humanae imbecillitas iubet, sapientia potissimum et moderatione firmitas et stabilitas pacis contineatur, sine qua nulla pax ne pacis quidem nomine digna habenda, quibus laudibus, quibus gratulationibus diuinam GEORGII III. et sapientem moderationem prosequendam esse putabimus?

Iam in ipsis pacis conditionibus ferendis, cum multa ab ambitione, multa ab avaritia, plurima a stultitia hominum suggèrerentur, quibus pax aut differri, aut plane intercipi, aut corrumpi potuisset, istud quam sapienter et ad pacis soliditatem ac perennitatem inprimis accommodate factum, vt, cum Canada Gallis extorta, bellorum et dissidiorum ipsa semina tollerentur. Frustra foedera incuntur, frustra iurisiurandi religione sanciantur, si iis nos pacificationibus obligamus, quas ipsa rerum natura iniquior, omni lege maior necessitas, physica situs ratio, securitatis et incolumitatis respectus, magnorum commodorum aut amittendorum merus aut ab aliis praeripiendorum inuidientia, aut opulentorum praemiorum certa spes cupiditati atque avaritiae obuersans, *impossibiles* quodammodo reddit. Quamdiu Galli Canadam tenerent, nullus neque Britannorum de Gallicis artibus querelis, suspi-

D cioni-

cionibus ac metui, neque Gallorum cupiditati et Louisiana cum Canada continuandi studiis, exitus ac finis inueniebatur. Nulla Britannicarum coloniarum satis tuta securitas praestari poterat, cum earum terga ab illis obsiderentur; Gallicarum vero coloniarum adeundarum tanta difficultas, ut non nisi incertum ac precarium accessum habere viderentur. Exclusae iam omnes futurorum odiorum et inimicitarum causae, oppressi et extincti bellorum fomites. Qua vna re instructa pax omnibus aequis felicitatis publicae arbitris se probare atque omnibus de terrarum orbe triumphis anteferenda videri debet.

Sed eadem pax honesta, praeclara, gloriosa, magnifica. Quid enim? si omnium earum rerum, quae ad alicuius imperii ac populi nomen, famam, gloriam, pertinere possunt, rationem habitam demonstrarero, satisne, pacem hanc illustrissimam et gloriosissimam esse, demonstrasse videbor? Non iam, quae ex ipsa illa sapientiae ac moderationis opinione auctoritas accedat, memorabo; quanquam eam ad pacis illustrationem grauissimi momenti esse certum haberi debet, vti vicissim pacis splendor et gloria sapientiae et prudentiae existimationem mirifice auget; sed, quae tandem reip. pars nominari potest, quae non hac pace siue confirmata et stabilita, siue amplificata et aucta, siue ornata et illustrata, videri debeat? maiestatem Britannici nominis

nis grauius vindicatam, acriter defensam, nouo splendore illuminatam vultis? at Britanniae numen per omnem terrarum orbem sanctum, venerabile et augustum haberi videtis. Quis enim terrarum populus Britanniam, oceani dominam, continentis sequestrem atque arbitram, non aut colit, reueretur, veneratur, aut amicam sibi et sociam expetit et demeretur, aut, fremat licet, metuit tamen eiusque fulmen exhorrescit? Fines imperii prolato dicitis? Tot Americae insulas imperio Britannico adiectas, Africae littora, flumen Senegae cum emporiis, apud vos nominare necesse est? aut Canadam, Floridam, omnemque Americam septentrionalem, Britannicae ditiosis factam commemorare? vt, si hac parte, qua tenus imperii fines progrediantur, quae raris, Americae et terrarum orbis fines ante omnia reperiendi et constituendi sint. Sed imperii populique opes auctas, aduersariorum vero fractas et debilitatas audire cupitis. Recte vero; qui enim illud ad votorum etiam cumulum contigisse dubitemus, populi regisque maiestate defensa, finibus propagatis, et eiusmodi prouinciis adiectis, quae ad reip. et rei maritimae robor, naualem gloriam, coloniarum incolumitatem et maiorem auctum, mercaturae salubria incrementa, nauigationis artem et disciplinam, quod quidem mox videbimus, insignem utilitatem et opportunitatem habent? Gallorum vero rem naualem non modo afflictam et affectam, sed pro-

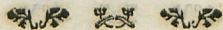
D 2

stratam

stratam et extinctam vidimus, vt, cum a pacis inde temporibus, reficiendis classibus animos intendant, e ruinis eam excitare aut e naufragio tabulas colligere videantur. Et in Europa quidem iam antea Magni Gulielmi et Georgiorum armis valde accisam rem Gallorum maritimam accepimus; in America vero tantam eius stragem vnquam factam esse non meminimus. Magna itaque reip. Americanae immutatio facta, cuius ad grandem hanc Europae imperiorum compagem magnum momentum non esse nequit. Illud vero vastum et ingens totius fere Europae foedus, omnium non modo libertati sed et saluti imminens, quanquam illud acutum ferre non poterat, et, vt vi ac mole sua rueret, necesse erat, ante tamen quam tanta eius mole vastoque impulsu, ii, qui petebantur, prostrati et obriti essent aut vlla inde auctoribus vtilitas, sed certum potius damnum, accessisset, aut solutum aut concussum et perculsum est. Galli porro spe sua falsi, dum Britanniam, nisi in Germania, tuto laceffi, aut grauius vulnerari ac confodi non posse putabant, sibi vero maiorem inde inter Germanos auctoritatem esse accessuram sperabant. Multo magis vero Austriacorum artes et consilia, praeclara quidem illa et magnifica ac diuina ingenii vi excogitata, vt nihil iis deesse videretur, quam vt exequentium studia, prudentia et consensus accederet, incredibili rerum euentu confusa, perturbata, euerfa; ambitio et cupiditas, et prouincias necessitate quidem

ex

expressas, foederis tamen religione traditas, bello repetendi compressus ardor; ingrati autem erga Britanniam et Georgios, quibus, quicquid est, Austria debet, quibus ipsum hoc debet, quod antiquum generis fastum retinet, ingrati huius animi tanta iniuria, aeternum Austriae opprobrium, si morum disciplina ad reges valeret! graui ultione vindicata; cum tantorum beneficiorum, meritorum et ornamentorum, ipsiusque incolumitatis, salutis ac dignitatis per Britannos redemptae et recuperatae non modo immemor esset, verum etiam salutis suae auctoribus atque adiutoribus, Britannis Hannoueranisque, insidias, iniurias, exitium strueret. Iam sociorum atque amicorum causam nunquam acrius et generosius defensam fuisse meminimus. Lusitani quidem, qui a Britannis destituti, Hispanorum dominationem ac iugum haud dubie subiissent, quibus studiis, quibus opibus, defensi et in libertatem vindicati sunt! Borussiae vero rex, in quem, tanquam agmine facto, tot et tanta imperia irruerant, ut iam ab ipsis belli initiis oppressus videretur, Britanniae opibus defensus, et, belli maiore impetu ab eius finibus auerso et depulso, ita adiutus et leuatus est, ut diuini ingenii sui, virtutis et artis, usum fructumque liberum haberet. Quid nostras prouincias et terras Hannoueranas dicam, cum iam in Gallorum potestate esse coepissent, fortiter liberatas et per omne inde tempus hostes aut a finibus reiectos aut in extremis finibus

ingratum

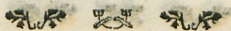
D 3

co-

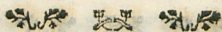
cohibitos? Hassi vero et Brunsvicenses reliquique
 socii non modo omnes terras agrosque recuperarunt,
 verum et ipsa castellorum munimenta et ornamen-
 ta receperunt, vt iam Britannici nominis auctori-
 tas inter Germanos non modo integra et incolumis
 sed et maior ampliorque sit; vt Imperii principes et
 respublicae, Protestantium maxime societatis, cum
 Britanniae salute et dignitate suam omnium salutem
 certissime coniunctam esse existiment, in Britanniae
 vero opibus, fide et religione tantam fiduciam ha-
 beant, eiusque praesidio Protestantium causam ita
 firmatam et fundatam putent, vt de intentata illa,
 et tot artibus, tot insidiis, tot contumeliis petita
 dominatione nihil amplius metuendum esse, sibi
 persuadeant.

Gloriosorem itaque et illustriorem, hac nostra,
 pacem nullam ne cogitari quidem aut optari posse
 videtis. Videamus tandem de vtilitate. Tametsi
 vero ea ex ipsa honestate eius et gloria, opum et
 potentiae incremento, prudentiae et sapientiae fru-
 ctu, moderationis et aequitatis laude, stabilitatis
 et soliditatis vi, apta et connexa sit, cum neque ve-
 ra vtilitas sine illis esse neque illa huius fructu care-
 re possint, sunt tamen innumera in hac pace bona,
 quae ad opes et copias maritimas amplificandas, et
 ad nauigationis mercaturaeque vtilitates pertinent,
 vt, si, omissis ceteris omnibus, hoc vnum mihi
 sumissem, et orationis meae sedem in eo posuissem,
 magni-

magnificam omnium de pacis natura existimationem
me comparaturum fuisse nullus dubitem.

Coloniarum Americanarum ad opes et robur
Britannici imperii satis constat tantam vim et utili-
tatem et esse et haberi, vt istarum possessionum et
agrorum non minor, quam ipsius Britanniae, ratio
habenda existimetur; cum huius quidem in Europa
auctoritas, maiestas et opulencia, isto America-
narum opum solo quodam ac fundamento niti vi-
deatur, quo deiecto aut labefactato etiam Europae-
um hoc potentiae fastigium nutare et corruere ne-
cesse sit. Quamobrem istarum prouinciarum, non
amissarum iactura aut ignominia, sed amittendarum
metus, et de earum incolumitate et securitate folli-
citus, satis grauis causa habita est, cur vel certis-
sima belli damna suscipere non defugiendum esset.
Quamdiu enim Galli earum coloniarum et prouin-
ciarum terga, ac ceruices potius, obsidebant, flumi-
na, lacus, vada, claustra, omnes belli pacisque op-
portunitates, tenebant; tamdiu anceps earum et
dubia fors, castellorum ac praesidiorum incerta con-
ditio, omnium hominum ac rerum seruitus verius
atque obnoxia plane fortuna, commercia cum In-
dis precaria et, ad Gallorum libidinem, modo inter-
cepta modo interclusa non esse non poterant.
Praeclarae itaque ac diuinae prorsus sapientiae ex-
emplum ad omnem posteritatem habitum iri, recte
putabimus, quod in pacis foedere istarum colonia-
rum

rum incolunitati ac securitati, quae omnibus belli praemiis, omnibus prouinciis, anteferenda erat, prospectum, et, cum Britannici imperii in Europa robur cum ea coniunctissimum sit, etiam huius insulae opibus atque ornamentis amplissime cautum et prouisum est; ex prouinciis vero Gallicis non optimae quidem illae, propter corporum tamen corruptelas luxusque causas et instrumenta deprecandae potius quam optandae Insulae, sed Canada potissimum et continentis prouinciae ditioni Britannicae vindicatae sunt. Sibi iam arant, sibi ferunt et metunt coloni; nauigant flumina, quae volunt, lactusque mercatores, cum mercibus atque oneribus in ultimas oras commeant, et libera cum Indis commercia exercent. Securitatem autem atque incolunitatem eam comparatam esse videmus, quae non castellis et praesidiis sumtuose instruendis, retineatur, nec classibus et exercitibus, graui cum impensa tantoque difficilius in statione habendis, quod ciuitatum et rerump. Americae nimis varia et diuersa natura est, cum non vna reip. formula constitutae sint, atque aliae populari reip. genere vtantur, aliae regis praefectis pareant, vniuersae vero a belli rationibus et artibus alienissimae sint, sed ipsa naturae tutela sitisque ratione ea securitas praestatur; cum omnis a tergo vis aliena imminens summotam, Acadia vero atque Britonum caput, insula, quae in molis atque aggeris speciem Canadae obiecta est, in Britannorum potestatem redacta, ab altera parte

Hispa-

ant

Hispanorum contigui fines remoti, et cum Gallis communi vsui habendum flumen Mississippium pro finibus directum sit; vt non hominum prudentia et consilio isti fines inuenti, sed ipsius naturae beneficio prouisi et ab ea descripti videri debeant. Habent autem eius modi limites eam laudem, vt omnibus aliis arte hominum conficitis tutiores et vnici sint, quibus confidere tuto liceat. Non iam verendum, ne Galli Louisianam cum Canada, Mississippium cum S. Laurentii flumine, tot vastorum lacuum fluuiorumque interiectu, continuent, vtrosque limites coniungant, et caestellorum passim exstructorum tanquam compedibus Britannicas colonias contineant; non illi iam Britannos ab Ohii formosissimis atque amoenissimis riuis, et a tot magnorum lacuum, quibus interior America non tam scinditur quam ad commerciorum utilitates coniungitur, nauigatione prohibebunt; non a Virginiae praestantissima parte excludent, eiusue cultum impediunt; non finium versus Occidentem et Mississippium explicationem retardabunt; non Indorum validas et numerosas gentes corrumpent, cumque earum siue in bello damna, siue in pace beneficia tanta sint, vt earum societas ad imperium in his terris bellicae fortunam plurimum valeat, cum, nisi Indorum armis et insidiis, Indi, qui bella pro venationis genere habere videntur, non facile vinci possint, non itaque eas iam blanditiarum suarum delinimentis suarumque artium praestigiis in partes suas adducent, aut quibus et auctoritate continebunt, a Britanno-

E

rum

rum vero commerciis et societate retinebunt, hosue ab eorum aditu et congressu, foris nundinisque, arcebunt. Nunc non temeraria et vana spes animis concipi videtur, fore, vt istarum gentium animi Britannis in perpetuum adiungantur, earumque robor Britannici imperii viribus accedat; modo, vt Indorum natio beneficiorum aequae atque iniuriarum tenaciter memor est, iustos, beniuolos et humanos Britannos experiantur, nec auaritia et fraude mercatorum ac colonorum se circumuentos, terris et agris suis nefanda vi deiectos, aut prauis et immanibus artibus oppressos sentiant, in quibus Europaei mirum quantum sibi placent, vt factionum inter se studiis eos distineant, discordiam et mutua odia alant, et, ne in commune consulat gens fortissima et validissima, sedulo cauendum sibi existiment. Quibus artibus sinistris et foedis si quando meliores successerint, vt nostra beneficia, non maleficia, non fraudes et contumelias, meminerint, vt ad humaniorem vitae cultum adducti, in magnos coetus et ciuitates bonis legibus firmatas coerint, et, suae ferociae ac licentiae naturalis bonis amissis, non nostra mala sine bonis nostris, sed virtutes nostras sine nostris vitiis acceperint; quibus quidem rebus iam haecenus prouisum est, vt Regio consilio ac liberalitate Philadelpiae et Noui Yorkii nouae Indis scholae aperiantur; quam ampla cum iis commercia; intercedent! quanta eorum limitum ac prouinciarum securitas pacisque perpetuitas expectanda! Nunc in Indorum fide, obsequio, amore, beneficiorum acce-

acceptorum memoria, quam praeclarum Britannicae rei praesidium paratum erit! quanta laudi populo libertatis amantiſſimo habebitur, eiusdem libertatis vſum non aliis gentibus ereptum, ſed ſapienter temperatum, ſtabilitum et firmatum eſſe! Memorabunt illi nepotibus et ad poſteritatem omnem tradent, vnde cultum vitae meliorem, leges, inſtituta, mores, acceperint. Habebunt illi ſuos Orpheos, Silenos, Bacchos, Hercules; celebrabunt ſuos Yncas, gentis conditores ac parentes. Europam non ad perniciem ſuam in Americam effuſam, ſed ad ſalutem et felicitatem traiectam arbitrabuntur.

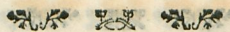
Praeclarae porro Britannis ex harum prouinciarum acceſſione vtilitates accedere putandae ſunt, quod omnibus ceteris tranſmarinis coloniis maxima inde ſecuritas et incolunitas parta eſt, et quod Gallis omnibus iſtis vtilitatibus et opportunitatibus carendum eſt; cum, quicquid aemulo noſtrarum opum imperio decedat, illud noſtris opibus accreuiſſe habendum ſit. Non autem, ſi Gallis Americae imperium tenere contigifſet, eorum vis et robur neque in America neque in Europa ſuſtinendum vlterius fuiſſet, ſed certiffima omnibus ſeruitus ſeruienda erat. Verum ſunt praeterea innumerae aliae caeque inſignes vtilitates et opportunitates, ad omnem rem tranſmarinam publicam priuaramque, quibus prouinciae iſtae ditionis Britannicae factae ſe commendent; magnus coloniarum municipiorumque numerus, magnorum fluuiorum lacuum-

que commercia, multi et boni ad colonias deducendas agri, magnae ad navigationem commoditates, magna mercaturae praemia, vt cum iis prouinciarum finibus partim prolatis partim firmatis noua quasi rei maritimae fundamenta inter Britannos iacta esse videantur. Non enim, quod quidem harum rerum incuriosi existimare possint, coloniarum sedibus exoptandae aut navigationi vtilis eae terrae, eae insulae habendae sunt, quae felici et copioso rerum ad luxum aut ostentationem facientium proventu, aut auri argentique metallis se commendent, quarum inter rerum copias et diuitias, omnium rerum vtilium inopia laborare nonnullos populos videmus, sed eae terrae ad cultum et rei maritimae maius robur opportunae et validae habentur, quae rerum vtilium et ad vitae praesidium ac fructum necessariorum proventum aut magnum habent aut benignum cultoribus pollicentur, quae multa industriae irritamenta, multas ingenii acuendi opportunitates, multam ad artes et opificia materiem, multa operum instrumenta, magnam tandem earum rerum copiam ferunt, quarum etiam in Europa laudatur vtilitas, expetitur fructus et vesturae pretium redimi putatur. Huiusmodi coloniae tum incolarum numero et opibus magnam in se vim habent, et in magnum rerum robur inualefcere possunt, tum conditoribus suis, qui suas rationes et copias in eas conferunt, et negotia mercaturamque in iis exercent, maximas vtilitates, exportandis et inuehendis mercibus, afferunt. Habet autem Cana-

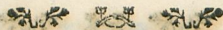
dia,

da, omninoque America septentrionalis egregias
 opportunitates et prae ceteris terris praeclara adiu-
 vamenta ad colonias deducendas. Nam caeli salubri-
 tas ipsaque aeris asperitas et iniuria cum ea aeris
 temperie, cui Europaeorum hominum corpora ad-
 sueta sunt, imprimis congruit, et omnino corpori-
 bus roborandis et firmandis, generandaeque nu-
 merosae soboli, animis autem audacia firmandis, in-
 feruit; quemadmodum omnes fere antiquitatis victo-
 res populos e septentrionis aut temperati certe cae-
 li plagis, prorupisse meminimus. Qua quidem re In-
 sularum Americanarum multo minus probanda na-
 tura est, cum Europaeorum corpora calore nimio et
 luxu frangant, procreandae proli obsint, et imma-
 nis illius et detestandi moris, venalitorum familias
 ex Africae littoribus aduehendi, necessitatem faci-
 ant. Futuris itaque casibus bellicae timoribus
 quid impediatur, quo minus in ipsis Americae terris
 exercitus conscribantur, ut ne tantis cum impensis
 et difficultatibus ex Europa arcessendi ii sint. Sed
 hisdem coloniarum incrementis omnium rerum fre-
 quentiora commercia, maiores copiae, existant ne-
 cesse est. Aduehent eo Britanni suarum artium et
 opificiorum opera et instrumenta, suorum agrorum
 fructus et proventus. Alent et vestient suos colo-
 nos, suos Indos. Quae vna res, ut America vesti-
 tum suum ab Britannis petat, omnibus in Europa
 victoriis antehabenda est. At quot quantasque res
 ac merces siue a natura oblatas siue ab arte elabora-
 tas coloniae istae conditoribus suis ad exportatio-

nem suppeditabunt! Habent eae terrae laeta et egregia pascua, frugum et leguminum varietari idoneum solum caelumque. Inprimis vero ex venatione et piscatione, quae prima melioris et a ferina natura discedentis vitae initia sunt, maximae utilitates redeunt. Abundant enim siluae feris ob pellium bonitatem expetendis, non propter saeuitiam et rabiem expauescendis; nam et maligna ista, noxia, immanisque ferarum natura meridianis terris relicta est. Magna vero pellium siue fetis ac villis hirsutarum, siue pilorum mollitie et lana commendabilium, magna coriorum, ac tergorum commercia. Accedunt lustrarum et castorum utilitates. Iam piscationis, etsi in omnibus iis maribus, lacubus, fluuiis ea lucrosissima sit, haberi tamen sedem ac regnum potissimum in Nouae Scotiae, Terrae nouae et Capitis Britonum littoribus, syrtibus ac vadis marium satis constat, vt hac de causa haec vna insula omnibus Peruanis metallis anteferenda esse censetur. Plena sunt ea maria et fluminis S. Laurentii ostia utilissimo, et Europaeorum desiderijs tantopere expetito, pisce, asello, merlucium et cabelianum nostri homines appellant; plena sunt balaeenis, pistricibus omnique belluarum genere; neque halecibus carent. Et quanquam Gallis in iisdem maribus piscandi libertas concessa est, non tamen illa vllam imperij vim aut potestatem adiunctam habet. Magnam vero ad piscationis commoda vim habet, vt idoneae ac tutae ad pisces colligendos, sicandos et condiendos littorum arenae sint; opportu-

tuniores autem, quam Britanni habent, ne optari quidem possunt. Atque hic non postremo loco memoranda venit illa pacis lex, qua Hispani omni suo iure decedunt, quod in eius piscationis societatem, littorumque communitatem sibi satis speciose arrogauerant. Nimirum sentiebant homines non obtusi ingenii, cum piscium apud se tum religiosis tum aliis de causis frequens elus sit, si suorum hominum opera piscationem facerent, magnam inde ad se utilitatem peruenturam esse; quae nunc, cum magno eorum detrimento, Britannis tradita est. Sed ut ex piscatione magnum quidem lucrum percipitur, illa tamen eius multo maior utilitas habetur, quod multos et fortes homines alit, et multo magis exercendis et maris periculis laboribusque adsuescendis fociis naualibus praeclare inseruit, ut in eo tirocinii rudimenta deponere rebusque maioribus disciplina maritima initiari videantur. Quo maiore itaque hominum celebritate piscatio frequentatur, tanto maior nauigiorum, et nauticorum hominum, numerus, tanto melior disciplina naualis, ministeria nauium expeditiora, totius rei maritimae maius robur, omninoque imperii Britannici maior vis et firmitas. Non iam illud memoro: prouincias illas ad naues aedificandas, instruendas, ornandasque egregia praesidia et auxilia habere; siluas ingentes, materiem multam nec contemnendam; quicquid vero ad apparatus naualem pertineat, aut naturae beneficium in promptu esse, aut colonorum arte et industria facile parari posse. Cernent itaque barbari et mirabun-

mirabuntur silvas suas fluctibus innatare, classes ornatissimas ex suis oris in mare deduci, et suis se nauibus suos dominos ex Europa transfretare indignabuntur. Quibus omnium rerum copiis et transmarinae omnisque maritimae rei incrementis ex Americae septentrionalis imperio auctae Britanniae Magnae quantam maiestatem, quantas opes inter cultiores quoque hos Europae populos futuras esse putabimus!

Sed ad istas Septentrionis partes Florida accessit; quantum belli praemium! quam opima praeda! Non iam littus portuosum, stationem sinumque Pensacola, Castellum S. Augustini, agri naturam, frumenti copiam, pastionis magnitudinem, metallis et mineris grauidum solum, silvas cedris palmisque densas, ambrae cineritiae eluuiem, non hominum corpora valida et procera, non cultum memoro, qui, Britannorum opera et industria, terris accedere potest; non enim terra cultoribus, sed terrae cultores defuere; sed vnum illud ad laudem istius prouinciae satis abundeque facit, quod ea Britannicarum prouinciarum quasi consummatio aliqua, et contiguarum terrarum in vnam magnam molem consolidatarum fastigium est, adeoque illarum omnes roburque amplificat, suum vero inde auget. Hispanorum, autem molestior vicinitas et confinia sublata Virginiae et Georgiae finibus maiorem securitatem comparant. Ad insularum vero siue tutelam et praesidium, siue in eas incursiones et impetus, opportunitates Florida habet egregias; et Hispano-
rum

❧ ❧ ❧

rum prouinciae non nisi ab hac regione patent. Nam cum ceteri earum fines immensis maribus, ipsa viae longinquitate, intolerabili calore caelique natura, tuti sint, vnus ad eas hostium classibus in sinu Mexicano aditus parari potest. Iam sinus ille patefactus est classibus Britannicis; imminet enim ab hac parte, Hauannae maxime obuersa, Floridae littora. Quod si itaque pacis foederumque firmitermentum metus sit, ne grauem eum inimicum experiaris, quem iucundum et vtilem amicum habere possis, Hispanorum certe cum Britannis pactio soliditatem et perpetuitatem habere debet. Habent tamen illi causas amicitiae retinendae alias plurimas et grauiores et honestiores, inter quas communis vtilitatis ratio et a natura quasi ipsa iussa inter eos et coniuncta societas magnum momentum habere existimanda est.

Quantae Septentrionis commoditates et opportunitates, tum ad suas opes augendas, tum ad opes copiasque Britanniae magnae amplificandas, sint, adhuc demonstrauius. Quid vero? an minus praeclaras opportunitates ad insulas infra ipsum politas habere eum affirmabimus? Enimvero et ipsa situs caelique ratione insulis ille imminet, vt a natura ad earum dominium et imperium destinatus esse videatur, et classes, tum ad earum praesidium et auxilium missae, tum cum venalitiis et mercibus ad eas profectae, in eius portibus receptum tutum habent,

F

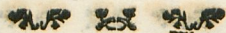
et,

et, quae omnino ad tutandas eas aut infestandas valent, ex Septentrionis vicinia facile peti et suppeditari possunt. Belli enim tempore inprimis grauis et terribilis Septentrio istis insulis esse potest, cum, si ipse classibus et copiis instructus sit, classibus inimicorum et comitatibus intercipiendis, aut ad aditus speculandos et obsidendos, tanquam in statione positus sit. Cui itaque non illud in animum oculosque incurrit, Insularum opes et securitatem, quae per se exigua aut nulla est, in coniunctio cum iis Septentrionis imperio sitam esse, Septentrionem autem ad opes suas amplificandas et corroborandas non parum auxilii ac praesidii ab Insulis mutuari; vtriusque vero imperii coniunctionem atque conubium reip. Britannicae insigne firmamentum atque robur, non contemnendam dorem, afferre. Sunt enim magna et frequentia negotia multarumque rerum commercia inter Septentrionem et Insulas, cum ille, quaecumque ad victum, vestitum vitaeque usum pertinent, quarum rerum utilium et necessariorum copiis meridiana fere imperia carent, omnia fere suppeditet, et plurimas inde vitae iucunditates et voluptates exportet; ut adeo in orbem redire et circumagere se videri possint huius orbis commercia, quo quidem circuitu rei maritimae summa contineri creditur. Accedunt insuper Africana commercia, quibus tum alia, tum serui Afri, in has insularum colonias deportantur.

In-

Insularum itaque possessiones et agri, imprimis si, Septentrionis praesidio et tutela, a nullis externis periculis sibi timeant, magnae praestantiae, magnarum opum et diuitiarum, magnae fertilitatis et sunt et habentur, vt, quicquid Africae et Indiae fabulosi et vicino sole cocti agri peregrinae frugis aut mercis producant, id omne colonorum opera et industria hic proueniat. Inprimis vero sacchari, et quaecunquē siue ex eo parantur, siue eo nomine vulgo comprehenduntur, quod quidem commerciorum genus latissime patet, eorum insulae eae tanquam penus et cella habentur. Qua in commerciorum parte, quae valde lucrosa habetur, cum ex certo inde tempore Britannorum mercatus Gallico inferior fuerit, cum hi coloniarum suarum siue numero et cultu, siue vectigalium indulgentia, siue aliis de causis maiorem earum rerum copiam minore impensa paratam haberent et, viliore quamuis annona, bene tamen venderent; nunc, Grenadae, iam copiosis et lautis colonorum possessionibus instructae insulae, et Grenadillarum accessione, earumque, quas adhuc neutrius populi possessione teneri, sed communibus nauigantium vsibus relinquī conuenerat, S. Dominici, Tabacii, S. Vincentii, nondum diuturno cultu viribus exhausti soli, insularum adiectione, eo peruenturos esse Britannos sperare possumus, vt non minore annonae vilitate recte vendere possint, sibi que adeo pristinum hoc suum forum iterum vindicent. Quod si eae insulae

lae coloniis satis frequentatae cultaeque fuerint, magna inde etiam ad reliquarum insularum, ipsiusque Septentrionis aequae ac Britanniae, opes et copias incrementa accessura, atque illud futurum esse credamus, ut Britanni aliquando Gallorum in his maribus opes et copias non modo aequent, sed etiam vincant.

Ne summa quidem votorum impudentia a Britannis maiora, quam obtinere, pacis in America emolumenta expeti potuisse, satis a me declaratum esse arbitror. Necdum tamen aliquid neque de Mississippio, communi nauigandi vsui relicto, neque de plena et amplissima libertate ac facultate materiem et ligna, inficiendis lanis vtilia, in littoribus Hispanicae ditionis caedendi et in sinu Mexicano nauigandi memorauimus. In Asia vero, etiam si nihil aliud actum esset, quam ut res ad pristinam faciem ac conditionem redirent, vel sic tamen rerum gestarum gloria et fortuna res Britannica superior foret Gallis tot cladibus et calamitatibus adficietis. Verum accessit et his in terris praeclarum opum Britannicarum incrementum ea stipulatione, qua Galli sibi ipsi interdixerunt, ne cum imperio in Bengalae finibus sint, neu villo munimenti genere vantantur; qua re quis Gallorum potentiam auctoritatemque imminutam, Britannorum vero causam in his finibus Gangisque aditu superiorem redditam non putet? et, cum sociorum causam etiam hoc

in

in terrarum orbe tam egregie tutati sint Britanni, ut pacis legibus etiam Gallorum odia et iras ab iis depulsauerint, quanta fides et auctoritas Britannici nominis in tota Asia esse putanda est!

Sed reuocat me Africa, in qua nolite existimare, A. A. parui pretii esse illud belli praemium, quod flumen Senega cum castello atque emporio S. Ludouici, in ipsis ostiis, arenarum obiectu munito, aliisque in interiore regione ditioni Britannicae accessit. Habent enim haec Africae littora magnas nauibus ex longa navigatione fessis recreandis opportunitates, magnas etiam Europae Asiaeque mercium vendendarum permutandarumque facultates, et, quod primo loco dicendum erat, tenent principatum, inter omnia huius tractus emporia, venalitorum Afrorum, quibus coloniae Indicae instrui solent, et rerum pretiosarum, quae ex Libyae oris petuntur, commercii. Cum enim flumen illud vastum, et in ipsa Africa, quae magnis fluuiis nobilis habetur, longe maximum, valde longinquo cursu ex interiore Africa descendat, ut et fontes eius a nostris hominibus ignorentur, in eius extremitate vero ad celebratum illud Mandingorum sermonibus emporium Tombutum perueniri posse credatur, cumque multa barbarorum regna alluat, praeclaras ad auri, eborisque, succini orientalis, gossypii, cerae, seruorum Afrorum commercia, vtilitates et commoditates habet.

Gummis

COLUM

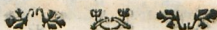
Gummis vero nobilissimae, tot artium opificiorumque operibus, fericis imprimis, vtilissimae, medicorum etiam auctoritate commendatae, quam ad nostra vsque tempora a Gallis emtam Britannis Batavi vendebant, tantum non monopolium exercet. Est enim in confiniis desertum, a quo acaciârum nemora non longe absunt, vnde collectum illum sudantium corticum succum Arabes vicini eo, tanquam ad solenne forum, apportant. Decurrit praeterea in idem mare paucis interiectis regnis Cambra, Britannorum commerciis frequentatus fluvius, in quorum quasi medio Gorea insula, Viridi Promontorio subiecta, Gallorum commercia coarctat, vt Britannorum comiteus in omnibus istis regionibus vnus liberrimus sit.

Verum orationem meam vltra iustos terminos excurrere, sentio, A. A. quanquam id non meo vitio, sed rerum virtute et praestantia fieri videris. Atqui quot et quam praecleara huius foederis capita nondum ne attigi quidem. Nihil de Dunkerkae munitionibus dixi, nihil de Noui Portus et Ostendae restitutione, de Minorca, nauigationis in mari mediterraneo praesidio, Galliae vero ab hac parte imminente propugnaculo, nihil de tantis vtilitatibus, quae, ex fide et opera Lusitanorum saluti in tantum periculum ac discrimen adductae nauata, ad amplificanda et stabilienda Britannorum in finibus

Gummis

eorum

eorum commercia redundaturae sunt; nihil de exportatione mercium Britannicarum in Germaniam, quae, nisi Britanniae inter Germanos magna auctoritas sit; inter aemulorum imprimis Gallorum studia, nulla esse potest, et, qua si priuarentur Britanni, frustra tantarum rerum copias pararent, cum eas aliis vendendi et subministrandi nulla facultas esset; ut ii adeo nihil vidisse existimandi sint, qui de nimis arcta Britanniae cum Germanis societate et foedere querebantur. Nam si et belli utilitatem et pacis dignitatem, ac vtriusque siue auxilia siue ornamenta tuenda sibi arbitrantur Britanni, non modo a dominatione, sed etiam a metu dominationis Germania est defendenda. Quot mihi igitur et quam praeclarae res omittendae sunt, quas multorum pacis foederum valde celebrium totam vim et naturam constituere vidimus, ut alii pacis laudatores praeclare secum agi putaturi fuissent, si iis laudibus uti licuisset, quae nobis, summa rerum copia oppressis et obrutis, seponendae sunt. Neque tamen ea, quae adhuc dixi, operose mihi fuerunt ornanda; simpliciter commemoranda esse duxi, cum per se satis valere viderentur ad animos Vestros tenendos et laetitiae gratulationisque nostrae voluptatem amplificandam. Quid vero? ea ne, quae his terris et provinciis huicque ipsi urbi uti propiora fuere, ita grauiora forte videri possunt, plane silentio praetermittemus? At enim nostra ne ego mala longa oratione recenseam, aut vulnera refricem,

vt praesentium bonorum sensum gustumque exci-
 tem aut acuum? Minime vero; gaudia nostra, praer-
 ter sincerum et perpetuum eorum bonorum fructum,
 quod addi possit, nihil habent. Gaudemus, laeta-
 mur ex animo, et Deo immortalis, summo pacis
 bellique arbitro, gratias agimus, qui rerum euen-
 tus et casus ita administravit, humanae prudentiae
 consilia aut sapientiae artes fraudesque ita siue re-
 xit siue turbavit et elusit, REGEM vero Britan-
 nicae rei eum praefecit, quem, summis iuventae de-
 coribus florentissimum, maturioris aevi prudentia,
 moderatione pacisque amore ita imbuerat, vt, post
 tantas calamitates, maiorumque etiam metus, cum
 tanta REGIS nostri INVICTI gloria, et cum
 tanta nostrae reip. nostras vrbes et academiae inco-
 lumitate, pax redderetur. Iucundo et grato pieta-
 tis cum sensu adoramus purpuram, laudumque no-
 strarum tenuitate venerabundi praedicamus maiesta-
 tem, beneficentiam, humanitatem moderationem-
 que REGIS nostri, quarum tantarum virtutum
 beneficio pacis tam praeclarae non solum bona, sed
 et horum bonorum perpetuitas et perennitas parta
 est. Consecramus atque dedicamus nos, liberos
 nepotesque nostros et, quaecumque in tantae felici-
 tatis fructum duratura est, progeniem REGI Opti-
 mo iisque omnibus, quos siue educat siue educa-
 turus est. Immortale illud Numen, boni aequae
 malique aeternus et integerrimus vindex, quod
 tanta in genus humanum merita et sanctissimae men-
 tis

tis beneficia suis praemiis carere non pati potest,
 conferuet R E G I nostro gaudia sua, hoc est,
 regnorum suorum, prouinciarum ac ciuium felicitatem;
 REGINAMque, nouo puerperio felicem ac fortunatam,
 omnesque nos confirmata duraturae ad nepotes felicitatis spe fortunantem cum PROLE REGIA,
 omni felicitatis genere cumulet, imprimisque domesticis illis gaudiis, quae fere a regum palatia
 admitti solent. REGIA DOMVS, et quicquid SANGVINIS GVELFICI
 cognatione et affinitate nobilitatur, ut virtute, ita virtutum fructu, et
 felicitate illa, quae huius stirpis propria est, floreat. SANCTIORIS
 vero CONSILII participes, nostrae felicitatis auctores et statores, omnium eorum
 bonorum amplissimum et constantem fructum experiantur,
 quorum copia res nostras amplificauerunt et locupletarunt; et TV, MVNCHHVSII,
 quem cum omnes sibi hae terrae, ac tota literarum disciplinarumque
 communitas, tanquam salutis suae auctorem ac defensorem vindicet,
 nostrum tamen, tanquam proprio quodam nomine, appellamus,
 cuius, quod nunquam sperari poterat, credi vix potest, summa sollicitudine et prudentia effectum est,
 ut inter ipsas belli calamitates et difficultates pacis bonis
 Academia nostra tantum non integris frueretur, TV, inquam, ILLVSTRIS-
 SIME MVNCHHVSII, si nostra vota valent, virtutis et sapientiae TVAE fructum feret etiam hac in
 G vita

vita mortali amplissimum, nam plenior et dignio-
 rem, nisi diorum et immortalium animorum, vi-
 ra nulla Tibi reddere potest. Nostra autem resp.
 patrum doctorumque consiliis, virtutibus et tran-
 quillitatis fructibus, civium vero ingeniis studiis-
 que florentissimorum frequentia, in perpetuum flo-
 reat, iisque omnibus rebus abundet, quibus cu-
 mulatam eam REGIS liberalitas, Curatoris cura
 paterna, esse cupiunt. Urbis vero, siue rerum
 ad vitæ usum fructumque vtilium, affluentia
 annonaeque copia ac facilitate, siue ingeniorum et
 industriae ampliore in dies laude, incrementa tan-
 ta sint, vt, belli non modo damna depulsa, sed pa-
 cis maxima etiam ad nos bona redundasse, ex
 fructibus earum rerum, posteritas
 arbitrari possit.

01 A 6638

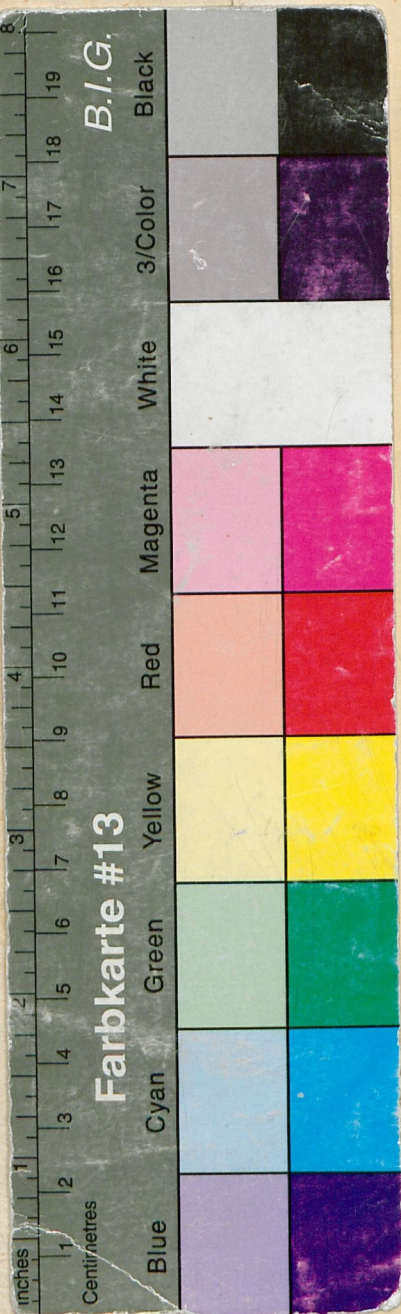
ULB Halle

002 935 503

3

ORATIO SOLLENNIS

IN IPSIS

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

ANNIVERSARIIS INAVGVRATIONIS
SACRIS

ET

DE PACE

AVGVSTISSIMI AC POTENTISSIMI
BRITANNIARVM REGIS

GEORGII III.

MODERATIONE SAPIENTIA AC VIRTUTE

ORBI TERRARVM REDDITA

GRATVLATIONIBVS

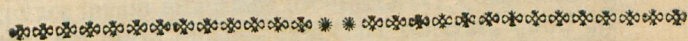
PVBlico ACADEMIAE NOMINE

HABITA

A

CHRIST. GOTTLOB HEYNE,

RHET. ET POET. P. P. O.

GOTTINGAE

APVD VICTORINVM BOSSIEGELIYM.

MDCCLXIII.